

RESENSIE 2

April 2012

Titel: Hier staan ek ...

Subtitel: *maar ek kan nie sê wie ek is nie en ek staan nie alleen nie*

Redaksie: Diek van Wyk, Coenie Nolte & Leon Atterbury

Uitgewer: Griffel Media, Kaapstad 2011

Bladsye: 288

Die boek oor die geloofsreise van 5 praktiserende predikante (verstaanbaar anoniem) en 19 ander mense (soos Piet Muller, Lina Spies, Jean Oosthuizen, Izak du Plessis en Sakkie Spangenberg) na vreemde en nuwe landskappe van geloof, is 'n boeiende verkenning van wat mense met hul twyfel maak.

Toe ek dit klaar gelees het, had ek 'n knop in my keel. Met die boek in my hand het ek lank en ingedagte gestaar na Willem Jacobs se oorheersend blou bandontwerp met swart letterwerk en spatseltjies sterrewit. En my herinner aan die ryk simboliek van blou:

Die uitspansel se blou wat swart word in die verste stergebiede van die uitdyende kosmos en betekenis het soos oneindigheid, ewigheid, toewyding, geloof, suiwerheid, vrede en spiritualiteit.

Maar ook dat blou ten diepste die kleur van onpeilbaarheid is. Wat die digter Pablo Neruda laat vra het: “Wie was dit wat met vreugde uitgeroep het toe blou gebore is?”

En opeens het my weemoed en die vreugde van onpeilbaarheid saamgevloei tot dié indruk oor wat vir my die essensie van dié aangrypende “blou” boek is:

Dat dit vir sommige gelowiges swaar is om afskeid te neem van die sekerhede van tradisie; van die dinge wat so maklik en eenvoudig was om te glo toe jy 'n kind was.

Maar terselfdertyd dat hulle – ná baie persoonlike worsteling en verguising, selfs viktimisering, in eie tradisionele geloofsgeledere – die ingeburgerde (en dikwels in-gebulderde!) vrees vir God besweer het en spirituele vrede gevind het in die onvoltooide projek van altyd soekende verwondering oor 'n onpeilbare God en skuivende perspektiewe rondom Christus se betekenis.

Dit is asof elk van die bydraers eiesoortig diepsinnig én tydgenootlik wou antwoord op Christus se uitnodigende oop vraag aan sy dissipels: “Maar julle ... wie sê julle, is Ek?”

In hulle voorwoord versoek die redakteurs die lesers om die boek met 'n oop

gemoed te lees en die eie standpunte vir 'n wyle tussen hakkies te plaas.

Doen mens dit met oorgawe raak jy algaande meegevoer deur die aard van elke bydraer se aangrypende geloofsreis – die aanvanklike naïewe oriënterings tot die tradisionele kerklike geloofsinhoude; die uiteenlopende soorte disoriënterings (kontradiksies, konflik, twyfel, buitestandskap); gevolg deur die eweneens veelvuldige heroriënterings wat uitmond in verskillende soorte stroomversnellings en koersveranderings in die geloofslewe.

Dié heroriënterings word deurgaans onderlê deur die gedagte dat daar op nuwe maniere oor God gedink en gepraat kan en moet word; dat die tradisionele abstrakte kerkspraak sy eens rigtinggewende betekenis verloor het en as verwarrend, irrelevant en, oplaas, as geloofsontnemend ervaar word. Gevolglik is daar die verlange en soektog na oper en gedurfd vertolkings oor die aard van menslike godsdiensdigtheid en/of spiritualiteit.

Al bevind die bydraers hulle kennelik ver van die tradisie, is daar die duidelike bewustheid dat hulle “posisies” in beginsel onvolledig en onvoltooid is – juis omdat 'n geheim ter sprake is; die moontlikheid van God en die verlange dat God inderdaad is. Daar is by hulle geen meerderwaardigheid dat hulle as “Christene in ballingskap” die korrekte geloofsposisie bereik het nie.

Wat dit betref, herinner hulle benadering aan die katolieke teoloog Hans Küng se standpunt: “The totality of faith consists in the integrity of commitment, not in entirely correct propositions. And that commitment can be entire and unreserved even though something false is said at the same time.” (H. Küng. 1980. *The church maintained in truth: a theological meditation*. New York: Seebury Press).

'n Resensie van 'n boek soos dié kan egter nie volstaan met net 'n waardering vir die eerlikheid en openhartigheid waarmee die bydraers hul meevoerende geloofsverhale vertel het nie.

Daar is ander perspektiewe van 'n kritiese aard wat egter, vir die doeleindes van dié resensie, nie op die inhoud van bydraes as sodanig betrekking het nie. (Kundige teoloë sou inderdaad heelwat vrae kan stel en misvattinge in die bydraes blootlê, maar dit sou neerkom op die strooipop-denkfout – om die bydraes uit mekaar te skeur vir iets wat hulle nie voorgee om te wees nie.)

By nadenke oor die teks van *Hier staan ek ...* had ek onvermydelik dié kritiese perspektief oor “die kerk”; dat die kerk as hiërargiese organisasie, met gemeentes op die grondvlak, so min sigbare deernis het met twyfelaars en eintlik versuim om hulle te laat voel dit is in orde om in gemeenteverband openhartig daaroor te praat. Sonder vrees vir verwerping en verguising.

Dit is asof die kerk eintlik sê: “Ons aanvaar dat mense kan twyfel. Dis 'n natuurlike fase in geloofswontwikkeling. Maar as jy nou klaar getwyfel het en ons jou vrae beantwoord het, kan jy veilig na ontwyfelbare geloof terugkeer. Want dit is tog wat God van jou wil hê.” Die indruk wat so gelaat word, is dat twyfel net tydelik kan wees. Kom jy nie tot die voorgeskrewe insig nie, is die ewige verdoemenis jou voorland.

In dié verband hoor mens meermale predikante en teoloë sê die kerk

moet versigtig wees met die oop gesprek, want dit kan klink of die kerk twyfel sanksioneer en nuwe geloofsprinsipes en -uitings omhels. Die argument is dat die kerk nie haar gereformeerde inslag mag versaak nie. Dit sou ook aanstoot gee aan die tradisievastheid van vele diep gelowige lidmate.

Die ironie is dat die gebrek aan deernis met twyfelaars en die oorversigtigheid met die oop gesprek ook aanstoot gee! – aan duisende andersdenkende gelowiges wat smag na eietydse, singewende kritiese geloofsverantwoording en weinig of geen aanmoediging daarvoor in gemeenteverband kry nie.

Daar is 'n verdere ironie: Daar is gemeentes waarin die soort belewenisse van die bydraers in *Hier staan ek ...* alreeds jare lank deel geword het van “gemeentetaal” tydens Bybelstudie, in die prediking en in die pastoraat.

In sulke gevalle gaan dit dan oor 'n aanmoediging om binne die veilige ruimte van verdraagsaamheid bedenkings oor tradisie-teologie, eeue oue kerklike leerstellings en ander godsdienstryke vry uit te spreek en erns te maak met die uitgangspunt dat tradisie en vernuwing nie noodwendig onderling uitsluitend hoef te wees as mens met 'n paradoksale bewussyn die uiteenlopende opvattinge oor die idee van 'n Godheid verreken nie. Dan word dit moontlik om wetenskap en geloof te versoen en 'n diep begrip te hê vir die baie soorte godsdienste in die wêreld.

In sulke gemeentes sou die mense van *Hier staan ek ...* inderdaad tuis kon voel – juis omdat 'n bevrydende soort teologie wat inspeel op die postmoderne mens se geloofskrisisse, lewensituasies en -perspektiewe as toelaatbaar beskou word. Mens dink hier aan die gedurfde werke van denkers soos Nico ter Linden, Karen Armstrong, Marcus Borg, Harry Kuitert, Dorothy Soelle, Hub Oosterhuis, John Selby Spong en Dominic Crossan.

Hoe dit ook al sy, dié enkele kritiese perspektief (en daar is baie ander) getuig van 'n enorme spanning in kerklike geledere. Breedweg is dit die ou spanning tussen tradisie en vernuwing – soos wat dit in die opleiding van predikante figureer en in die prediking en pastoraat na vore kom. Die kerk sal opnuut moet besin oor hoe hy as organisasie die oop gesprek oor dié spanning rigtinggewend gaan laat verloop.

Só dat almal saam, al die geloofstipes wat daar is – soos die binnestanders, die buitestanders, die sekeres, die onsekeres, die bekeerdes en die onbekeerdes – in deurleefde verdraagsaamheid kan bely: In tradisionele en vernuwendende spreke oor geloof kniel ons opreg voor God, langs mekaar en nie teenoor mekaar nie – met geboë hoofde, nie met gebalde vuiste nie.

Ons is ten minste dít aan mekaar verskuldig, want ons is saamgebind deur die verruklike, ontsagwekkende geheim van 'n onpeilbare God.

WILHELM JORDAAN

RUBRIEKSKRYWER, DIGTER, BUITENGEWONE PROFESSOR IN SELKUNDE AAN DIE UNIVERSITEIT VAN PRETORIA EN LID VAN DIE NG GEMEENTE, WATERKLOOF, PRETORIA.